

Kronika
Kronika
obce
Němčí

Němčí

Úvodní slovo

Milí zájemci o historii obce Němčí,

do rukou se Vám dostává kopie originálu kroniky obce Němčí, která je, vzhledem k historickému osídlení zdejší krajiny, psaná německy. Je psaná kurentem, což byla od 16. století do téměř poloviny 20. století běžně používaná německá obdoba novogotického kurzívního písma.

Měli jsme štěstí, že jsme mohli oslovit člověka, který nejen ovládá němčinu a který je schopen číst texty psané kurentem, ale navíc se historií zabývá a pracuje v oboru. Překlada se ujal Mgr. Jan Leibl, pracovník Národního památkového ústavu, ÚOP v Ústí nad Labem.

Původní představa byla, že publikace bude mít z jedné strany kompletní kopii kroniky v němčině a z druhé strany ucelený český překlad. Nakonec jsme po dohodě s grafickým studiem Imagine Media, s. r. o., které celé rozvržení knihy navrholo, zvolili možnost srovnání originálu s překladem, které můžete následně sami posoudit. V pravé části každé dvoustrany je fotoreprodukce německého originálu, v levé části český překlad. Nafocení originálu pracovníky studia proběhlo dne 25. 8. 2022 v Archivu města Ústí nad Labem, kde je kronika uložena. Její rozměry jsou 203 x 327 mm. Pro tisk byl zachován poměr stran s tím, že výška stran odpovídá formátu A4, tedy 297 mm.

Jak záhy zjistíte, kronika není sepsaná v duchu tradičního pojetí, tedy záznamu událostí ze života obce v chronologickém sledu.

Strana 1 kroniky je nadepsaná letopočtem 1781; je zde vlastně kronikářem opsaný patent císaře Josefa II. o zrušení nevolnictví. Tomuto záznamu ještě předchází přídeští (vnitřní strana na deskách vazby), které obsahuje velmi zajímavé zprávy z konce 17. století. A právě informace z počátku kroniky o vyměření obce dne 22. července 1680 následkem moru a poslední záznamy z roku 1946, které jsou již psány česky (s hrubými chybami), napovídají, jak nelehko se v Němčí žilo.

Sepisování kroniky, jak vyplývá ze záznamu na straně 88 kroniky, se ujal Anton Güttler někdy mezi lety 1913, kdy se do Němčí přestěhoval z Brně, a 1942, kdy odešel do důchodu a přestěhoval se do Čeřeniště. Kronika v tomto období obsahuje víceméně standardní záznamy dění v obci. Předěšlé záznamy do konce 19. století povětšinou představují opsané listiny, které se na obci dochovaly. Neznamena to

však, že informace v nich obsažené jsou bez náboje. Naopak: poskytují zajímavý vhled do života tehdejších obyvatel. Čím se zabývali, za co platili, co jedli. Jaké jsou místní pověsti. Obraz o životě v obci na konci 18. století mj. také dokresluje Řád pro venkovskou čeleď z roku 1782. O tom, že celou kroniku od začátku obsahujícího opsané listiny až po rok 1942 sepsal jeden člověk, vypovídá pro zmíněné období jednotné písmo záznamů.

Podle všech indicií potom v kronice pokračoval Josef Kühnel, v té době starosta obce. Strany 96 a 97 jsou prázdné. Zbývajících 5 stran je již psáno česky.

Kronika obsahuje také jedno malé tajemství, které dnes už asi nikdo nerozluští. Proč schází strany 65 a 66, na nichž byly zřejmě zaznamenány události z období vzniku Československa.

Zde je na místě poděkovat všem dárcům, kteří tak přispěli k dílu, bez nichž by nevzniklo a které již čeká na Vaše studium.

Pěkné zážitky.

*Zdeněk Petr, předseda spolku Malečovský rozhled, z. s.
V Malečově dne 1. října 2022*

Historická pohlednice Němčí z roku 1910.

KRONIKA OBCE NĚMČÍ

1781–1946

V květnu a červnu roku 2022
přeložil jak nejlépe svedl
Mgr. Jan Leibl
v Ústí nad Labem

Kronika obce Němčí (1781–1946) / Chronik der Gemeinde Nemschen ¹

Překlad: © Mgr. Jan Leibl

Reprodukce, sazba, foto a grafické zpracování: © Jiří Svoboda, Imagine Media, s.r.o.

Tisk: Centrum digitálních služeb MINO, Ústí nad Labem

Vydavatel: © Malečovský rozhled, z. s.

Ústí nad Labem
2022

Dárci, kteří darovali finanční prostředky potřebné na vznik tohoto díla (v abecedním pořadí):

Černí (Němčí), Fára (Kojetice), Farma Veles, a. s. (Březí), Hálkovi (Němčí),
Ježkovi (Čeřeniště), Malí (Němčí), Menghinovi (Kojetice), MILIDIA Invest, a. s. (Praha),
Obec Malečov, Petrovi (Němčí), Petrovi (Praha), Stehlíkovi (Němčí),
Šmejkalovi (Němčí).

¹ Originální rukopis psaný německy kurentem je uložen v Archivu města Ústí nad Labem.

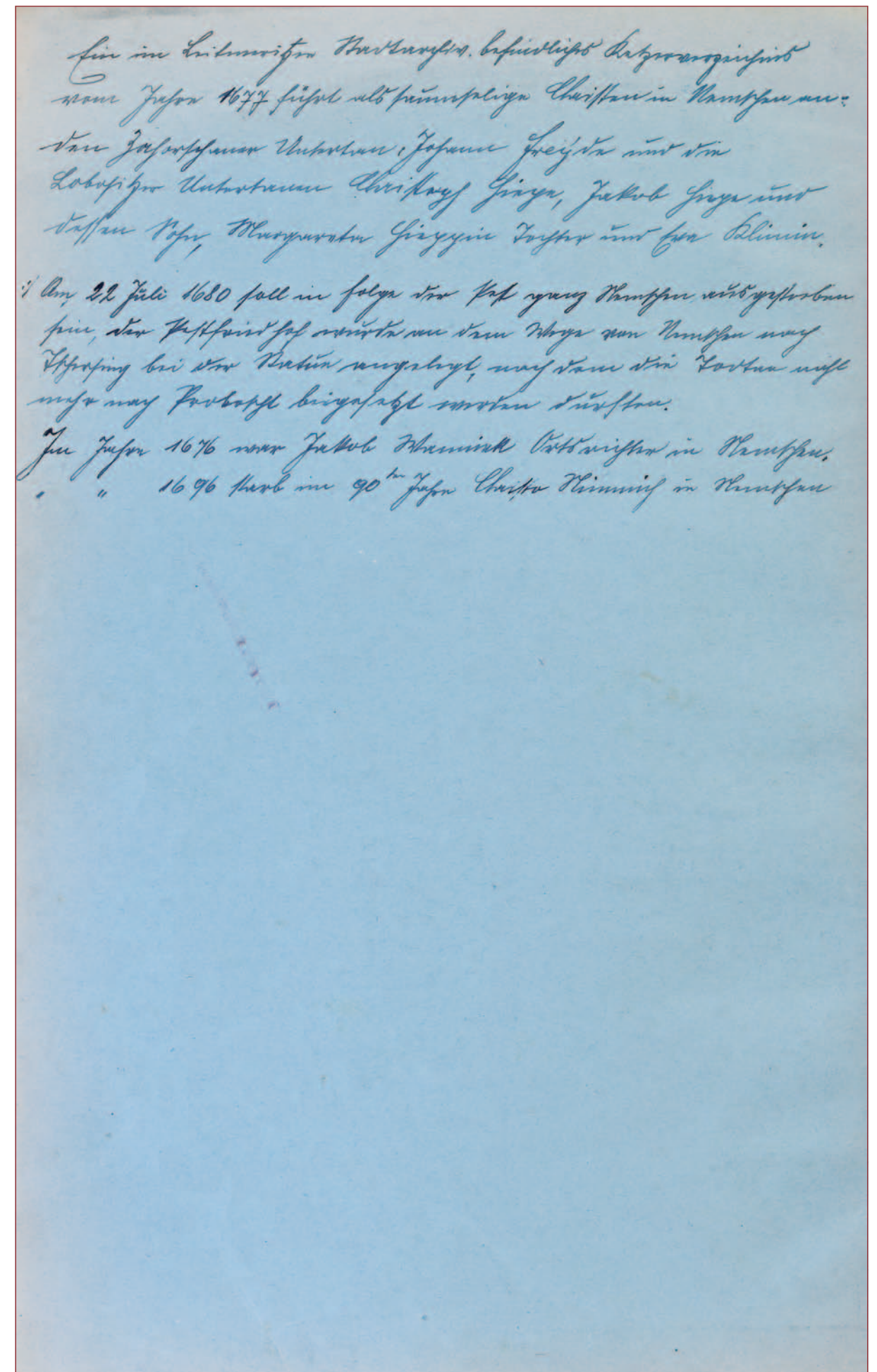
Přídeští:

Seznam kacířů z roku 1677 nacházející se v litoměřickém městském archivu uvádí jako vlašné křesťany v Němčí: záhořanského poddaného Johanna Freyde a lososické poddané Christopha Hiepe, Jakoba Hiepe a jeho syna, Margarethu Hieppin dceru a Evu Klimin.

Dne 22. července 1680 celé Němčí následkem moru vymřelo. Morový hřbitov byl založen u sochy² na cestě z Němčí do Čeřeniště (Tschersing), potom se již nikdy mrtví nepochovávali v Proboštově (Proboscht).

V roce 1676 byl místním rychtářem Jakob Wanniek.

V roce 1696 zemřel v Němčí v devadesáti letech Christo(ph) Nimmich.

² Zmíněná socha může být totožná s křížem v Němčí č. 40 v soupise náboženských soch z roku 1835 (Fara Proboštov, uloženo v Archivu biskupství litoměřického). Tento kříž byl již počátkem 40. let 19. století zaniklý (k tomu viz soupis soch fary Proboštov uloženy v Archivu města Ústí n. L.) a později ke konci 19. století nahrazen polní kapličkou.

Dohody v roce 1845

1. Čp. 6 Josef Storch měl od obce kus pole. V roce 1845 podle výměry (je) osm sáhů vedle jeho již dříve užívaného obecního pole v zahradě a kde žádné sloučení není možné, nýbrž budiž poznamenáno, že pod rohem obecního pole nachází se oněch osm čtverečných sáhů, z nich Josef Kastner platí ročně poplatek 15 kr.
2. Josef Arlt si vzal do pachtu Brunberg na 6 let a platí ročně z toho 3 zl. 50 kr. víd. m. počínaje rokem 1850 až do konce roku 1856. 1. března.

3. Pověsti:

Dr große Steen bei Nemschn. (v dialektu)

Emou gange e Riese vu Barnai nouch Nemschn. Unterwags druckten dr Schuch. Dr Riese tontn ausziehn und fonde drinne e spitzichis Steenl. Do schmißr argarlich fart, – Un dos is dr Spitzsteen, dar wingstens dreihndert Zentner wiecht.

Wemmer vu Nemschn nouch Birnai giht, konnen jeder sahn. Wir heeßen owr uck dan großen Steen. Dr Riese is schun lange varschwunden. Wir denkn owr immer nou onen, wenn uns dr Schuch drickt odr wemmern Spitzsteen sahn.¹⁶

Velká hvězda u Němčí.

Jednou šel obr z Brné do Němčí. Cestou ho tlačila bota. Obr ji zul a uvnitř nalezl pichlavou hvězdu. Rozlobeně s ní mrštil, a to pichlavá hvězda vážila nejméně tři sta centů.

Kdokoli jde z Němčí do Brné, může ji vidět. Říkáme jí veliká hvězda. Obr již dávno zmizel. My si vždy ale vzpomeneme, když nás tlačí bota nebo když spatříme špičatou hvězdu.

Quarklöchern (doslova Tvarožné jámy).

4. V Němčí žila mnoho let dobrosrdečná selská rodina. Jednoho dne poslal sedlák do lesa děvečku sbírat listí. Když měla listí natrháno, vyskočili tři přátelští trpaslíci a povídají: „Seber si shrabané listí, dej ale pozor, ať je neztratíš! Znovu se již neukážeme.“ Děvče doneslo listí domů a nasypalo je do stáje. Druhý den ale, když přišla do stáje, nalezla veškeré listí proměněné v ryzí zlato. Milosrdná selská rodina byla bohatá a žila šťastně a spokojeně.

¹⁶ Pověst byla také vydána ve vlastivědné publikaci *Heimatkunde des Bezirkes Aussig*, 2. část – 1. Die Sagen, von Rudolf HÜBNER, Ústí nad Labem 1929, s. 6.), rovněž v nářečním znění, jež se v maličkostech liší: „Dr große Steen bei Nemschn. Emou gonge e Riese vu Barnai nouch Nemschn. Unterwags druckten dr Schuch. Dr Riese toutn ausziehn und fonde drinne e spitzichis Steenl. Dos schmißr argarlich fart. – Un dos is dr Spitzsteen, dar wingstns dreihndert Zentner wiecht. Wemmr vu Nemschn nouch Barnai giht, konnen jedr sahn. Wir heeßen owr uck dan „grußn Steen“. Dr Riese is schun lange varschwundn. Wir denkn owr immr nou onen, wenn uns dr Schuch drickt odr wemmern Spitzsteen sahn.“

26.

Wahrnehmungen in Jahr 1845.

1. Čp. 6. Josef Storch hat von der Gemeinde ein Stück Feldverpachtung in Jahr 1845 auf 6 Jahre mit 3 Zl. 50 Kr. W. W. mit Aufang 1850 bis Ende 1856 am 1. März.
2. Josef Arlt hat den Brunberg mit 6 J. in Pacht genommen, mit 3 Zl. 50 Kr. W. W. mit Aufang 1850 bis Ende 1856 am 1. März.

3. Sagen:

(Dr große Steen bei Nemschn.)

früher gung es Riese in Barnai nouch Nemschn. Untenwags druckten dr Schuch. Dr Riese tontn ausziehn und fonde drinne e spitzichis Steenl. Do schmißr argarlich fart, – Un dos is dr Spitzsteen, dar wingstns dreihndert Zentner wiecht.

Wemmer vu Nemschn nouch Birnai giht, konnen jeder sahn. Wir heeßen owr uck dan großen Steen. Dr Riese is schun lange varschwunden. Wir denkn owr immer nou onen, wenn uns dr Schuch drickt odr wemmern Spitzsteen sahn.

Quarklöchern.

4. In Nemschn lebte vor vielen Jahren eine gütige Bäuerin. Sie hat ein Stück Feld von der Gemeinde in Pacht genommen, mit 3 Zl. 50 Kr. W. W. mit Aufang 1850 bis Ende 1856 am 1. März. Sie hat den Brunberg mit 6 J. in Pacht genommen, mit 3 Zl. 50 Kr. W. W. mit Aufang 1850 bis Ende 1856 am 1. März. Sie hat den Brunberg mit 6 J. in Pacht genommen, mit 3 Zl. 50 Kr. W. W. mit Aufang 1850 bis Ende 1856 am 1. März.

Die gütige Bäuerin hat ein Stück Feld von der Gemeinde in Pacht genommen, mit 3 Zl. 50 Kr. W. W. mit Aufang 1850 bis Ende 1856 am 1. März.

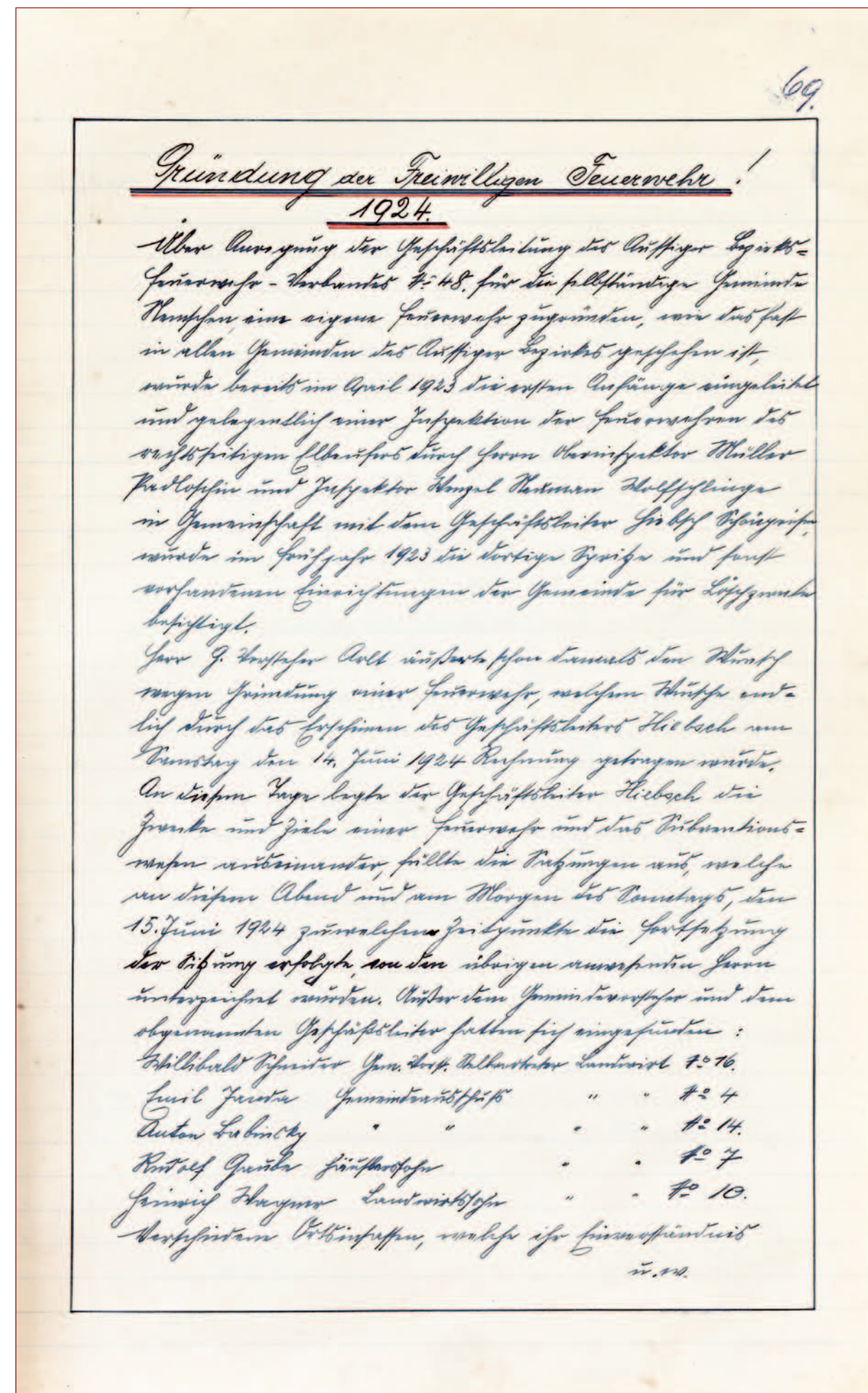
Založení dobrovolných hasičů! 1924.

Na návrh vedení hasičského spolku č. 48 okresu Ústí n. L., aby samostatná obec Němčí zřídila vlastní hasičský sbor, jak tomu bylo téměř ve všech obcích ústeckého okresu, byly první kroky podniknuty již v dubnu 1923 při příležitosti inspekce hasičských sborů na pravém břehu Labe, kterou provedl pan vrchní inspektor Neuman z Olšinek (Wolfschlinge) spolu s jednatelem Hiebschem z K. Března (Schönpriesen), kdy byla na jaře 1923 provedena prohlídka místní hasičské stříkačky a dalších stávajících zařízení obce pro hasičské účely.

Starosta obce Arlt tehdy vyslovil přání založit hasičský sbor. Toto přání se naplnilo, když se v sobotu 14. června 1924 ukázal jednatel Hiebsch. Tento den vyložil jednatel Hiebsch účel a cíle hasičů a financování, vyplnil stanovy, jež ten večer a ráno v neděli 15. června 1924, kdy schůze pokračovala, přítomní pánové podepsali. Kromě starosty obce a zmíněného jednatele se dostavili:

- Willibald Schneider, zástupce starosty, rolník z čp. 16
- Emil Janda, člen obecního výboru, rolník z čp. 4
- Anton Babinsky, člen obecního výboru, rolník z čp. 14
- Rudolf Gaube, syn domkáře, rolník z čp. 7
- Heinrich Wagner, syn rolníka z čp. 10

Různí místní obyvatelé, kteří vyjádřili starostovi svůj souhlas, se omluvili.

Majitelé a obyvatelé v roce 1940/42

Dům Čp.	Jméno	Povolání	Narozen/a	Domovská obec či místo narození
1.	Josef Weber Marie Weber, roz. Wagner, manželka	Zaměstnan v mlékárně	6. 3. 1903 4. 5. 1908	Knínice (okr. Lt) Němčí
2.	Franz Josef Arlt Marie Arlt, manželka Franz Arlt, syn Josef Arlt, syn Anna, dcera, provdaná Neuman Herbert, (její) syn, *11. 12. 1937 Margit, (její) dcera, *30. 7. 1939	Zemědělec Rozená Walter Topič (asi u dráhy) voják	20. 4. 1888 1. 3. 1892 16. 11. 1912 16. 4. 1919 3. 11. 1914	Němčí Malečov Němčí Němčí Němčí Babiny Babiny
3.	Již nestojí			
4.	Emil Janda Sofie Janda, manželka Erhardt Janda, syn Osvald Janda, syn Herbert, Erhardtův syn Ida Janda, Erhardtova manželka, roz. Hoche	Zemědělec Roz. Ullrich Voják Ženil se 17. 1. 1942	16. 2. 1884 10. 8. 1891 14. 2. 1913 8. 1. 1916 15. 3. 1936 4. 12. 1914	Němčí Čeřeniště Němčí Němčí Němčí Tlučeň (Tlutzen)
5.	Josef Kühnel Gisela Kühnel, manželka Marie Kühnel, dcera, provd. Bendl do Babiny Hedwig Kühnel, dcera, provd. Wagner do Rýdeče. Gisela Kühnel, dcera, provd. Wagner Helene Kühnel, dcera Friedl Kühnel, dcera Franziska Wehrauch, výměnkářka,	Zemědělec Roz. Weirauch	16. 2. 1889 5. 5. 1888 2. 11. 1920 6. 4. 1924 17. 10. 1927 28. 8. 1864	Malečov Němčí Němčí Němčí Němčí Čeřeniště

84.

Leipzig und GutsMuths im Jahre 1940/42.

Haus №.	Name	Leipzig	geboren	Heimatort.
1.	Josef Weber Marie Weber geb. Wagner	Angestellter in Melkerei	6/3 1903 4/5 1908	Amiritz (Leitung) Hauptzen
2.	Young Josef Arlt Marie Arlt geb. Walter Young Arlt Sohn Josef Arlt Anna (von Neuman) Tochter Gerhard Sohn, *12. 12. 1937, Thurgau, *12. 12. 1939	Landwirt geb. Walter Leipzig, S.B. Polizei Polizei	20/4 1888 1/3 1892 16/11 1912 16/4 1919 3/11 1914	Hauptzen Hauptzen Hauptzen " Subime B.
3.	Leipzig nicht mehr			
4.	Emil Janda Sofie Janda geb. Ullrich Erhardt " Sohn Oswald " " geb. 17/1 1942 Herbert Sohn des Erhardt Ida Janda geb. Hoche	Landwirt geb. Ullrich Polizei Polizei Polizei geb. Hoche	16/2 1884 1/9 1891 14/2 1913 8/1 1916 15/3 1936 4/12 1914	Hauptzen Hauptzen Hauptzen " " Hauptzen
5.	Josef Kühnel Gisela " geb. Weirauch Marie " Tochter Hedwig " Tochter Gisela " Tochter Kühnel " " geb. Weirauch Friedl " " geb. Weirauch Franziska Wehrauch geb. Weirauch	Landwirt geb. Weirauch Landwirt Landwirt Landwirt Landwirt Landwirt Landwirt	16/2 1889 5/5 1888 21/11 1920 6/4 1924 17/10 1927 28/8 1864 23/6 1942	Hauptzen Hauptzen " " Hauptzen " Hauptzen

Kapitola: Silnice

Po průtržích mračen v letech 1921 a 1925 se silnice a cesty v obci ocitly v neutěšeném stavu. Vzhledem k předluženosti obce se jí nepodařilo získat na obnovu významnější finanční prostředky.

Práce se tedy dělala „kolektivně“, ale lidí bylo vždy málo a vždy pracovali ti samí, a stále se ti samí práci pod různými záminkami vyhýbali. To byl neudržitelný stav, vzhledem ke škodám, jejichž odstranění bylo nutné. Povrchový materiál, šterk, chyběl veskrze všude. Mezi domy čp. 6 a čp. 21 chyběla polovina silnice – 32 m dlouhý, 2 m široký a ½ m hluboký kus byl stržen, jinde (je silnice) odkryta až na dlažbu (podloží). Po dokončení prací na zapojení pramene pracovalo 12 mužů na silnici na konto prací na prameni. Na zasedání obecního zastupitelstva dne 20. dubna 1933 bylo přijato usnesení o nuceném vyštěrkování silnice (podle § 26).

Každý vlastník byl povinen poskytnout 1 metr krychlový šterku na 1 hektar pozemku, dodací lhůta byla jeden rok, přičemž neochotným vlastníkům hrozilo, že obec nechá příspěvek provést na náklady dotyčného vlastníka. V roce 1935 byla akce zopakována a úspěch byl zcela zřetelný: na silnici bylo položeno 220 m³ šterku, včetně některých polních cest.

Při stavbě přenosového vedení Trmice – Č. Lípa (Türnitz – Böhm. Leipa) byla společnost Severočeské elektrické závody Podmokly (N. E. W. Bodenbach), která za stavbu ručila, shledána odpovědnou za škody na silnici, protože silnice nevydržela abnormální provoz s velkým zatížením. Po dokončení stavby nabídl dozoruující inženýr obci 500 korun, což bylo odmítnuto, a byla podána žádost na okresní úřad o komisi k posouzení škody. Podle zjištění této komise bylo obci přiznáno 2500 Kč jako náhrada škody, 100 Kč bylo vydáno jako náklady komise.

94

Kapitel: Strasse

Nach den Wolkenbrüchen im Jahre 1921 und 1925, waren die Strasse und die Wege der Gemeinde in einem trostlosen Zustand geraten. Infolge der Überschildung der Gemeinde konnte diese keine nennenswerten Gelder zur Wiederherstellung anfloringen.

Es wurde daher die „Arbeitsgemeinschaft“ geleistet, es würden aber bei der Arbeit immer weniger Leute, und es waren immer dieselben, welche arbeiteten, und welche sich unter einem Vorwand davon drückten.

Es war ein unhaltbarer Zustand, angesichts der Schäden, welche beseitigt werden sollten: Das Deckmaterial, Schotter fehlte fast gänzlich, zwischen Haus 606 und 21 fehlte eine Hälfte der Strasse – 32 m lang 2 m breit und ½ m tief war weggerissen, das andere bis auf Pflaster abgedeckt. Nach Beendigung der Größsparrungsarbeiten (1930) arbeiteten 12 Mann auf Konto der Größsparrung an der Strasse.

In der Sitzung der Gemeindevertretung vom 20. 4. 1933 wurde der Beschluss gefasst eine zwangsweise Beschotterung der Strasse (nach § 26) durchzuführen.

Ein jeder Besitzer war demnach verpflichtet für den 1. Ha. Grund 1 m³ Schotter an die Strasse zu stellen, die Lieferart erstreckte sich auf ein Jahr, unter Androhung an Nichtwillig, dass die Gemeinde den Beitrag auf Kosten des betreffenden Besitzers machen lässt. 1935 wurde die Aktion wiederholt, der Erfolg war recht spürbar, es wurden 220 m³ Schotter auf die Strassen gebracht teilweise auch auf die Feldwege.

1935 beim Bau der Überlandleitung Türnitz – Böhm. Leipa wurde die leitende Firma N. E. W. Bodenbach für eventuelle Strassenhäden haftbar gemacht, weil die Strasse dem übernormalen Autoverkehr mit schweren Lasten nicht aushalten konnte. Nach Beendigung des Baues bot der leitende Ingenieur der Gemeinde 500 Kronen,

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

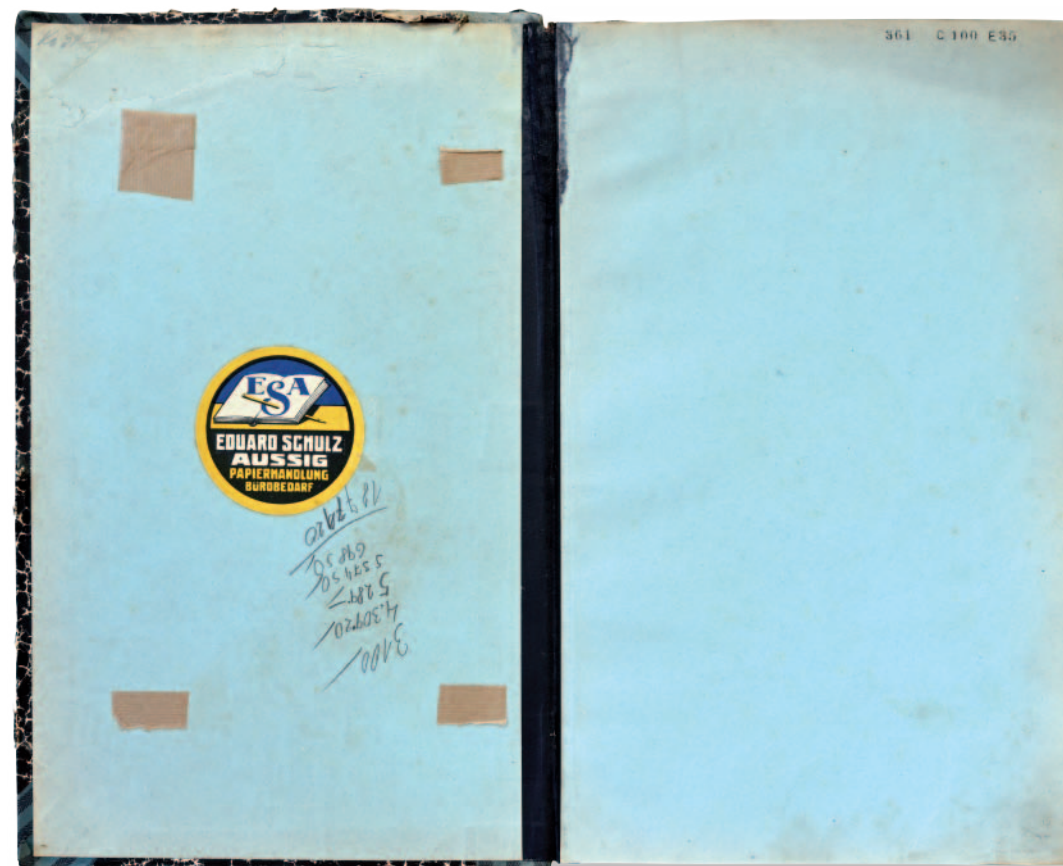
Pohled na rozevřené knižní desky Kroniky obce Němčí, která je uložena v Archivu města Ústí nad Labem:

Grafický vzhled titulní stránky českého překladu Kroniky obce Němčí vychází z originálu (obrázek nad tímto textem), přičemž byly vyretušovány archivní nálepky a hlavní poškození.

Číslování knižních stránek vychází z německého originálu. Číslování tedy začíná ve shodě s originálem od první číslované strany, která je uvedena nadpisem „Zrušení nevolnictví v roce 1781“.

Pohled na první dvě strany knižních předsádek:

První dvě strany knižních předsádek jsou uvedeny na obrázku nad tímto textem, další stránka již obsahuje text, který je v tomto českém překladu uveden jako „Přídeští“.

Z luk východně od Němčí se nabízí nádherný pohled na panorama Českého středohoří. Němčí je nejvýše položenou vsí v Českém středohoří – leží v nadmořské výšce mezi 602 a 606 metry. Snímek byl pořízen při západu slunce v říjnu roku 2022.

Vodní nádrž uprostřed Němčí, o které se píše na stránkách 92 a 93 pod titulkem „Stavba obecního rybníka“. Nádrž byla vybudována v roce 1941.

Dochovaná cedulka na dveřích vodárny v centru Němčí. Obecní vodovod v Němčí vybudovala firma Ernst Jüstel z Ústí nad Labem (viz strana 67) v roce 1923.

Objekt vodárny v Němčí s dochovaným nápisem „19 NEMSCHEN 23“, který odkazuje na rok vybudování vodovodu – 1923.

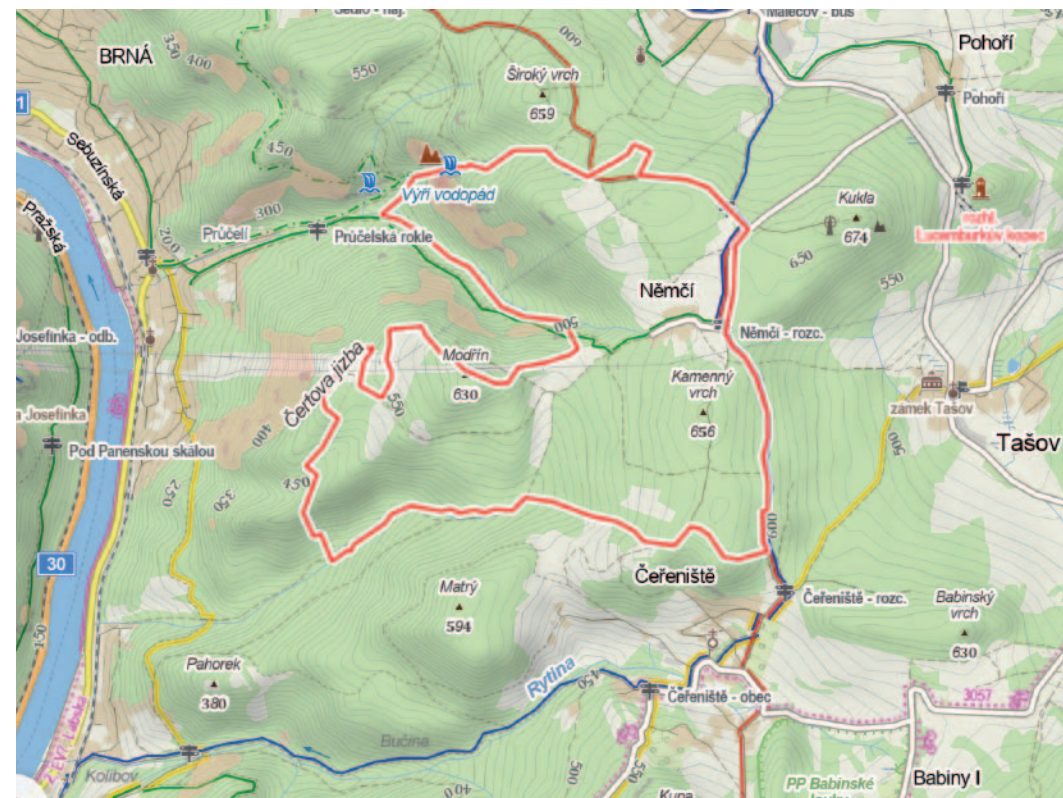
Mohutný památný dub Panny Marie Lurdké, který roste u červeně a modře značené turistické cesty do Čeraniště.

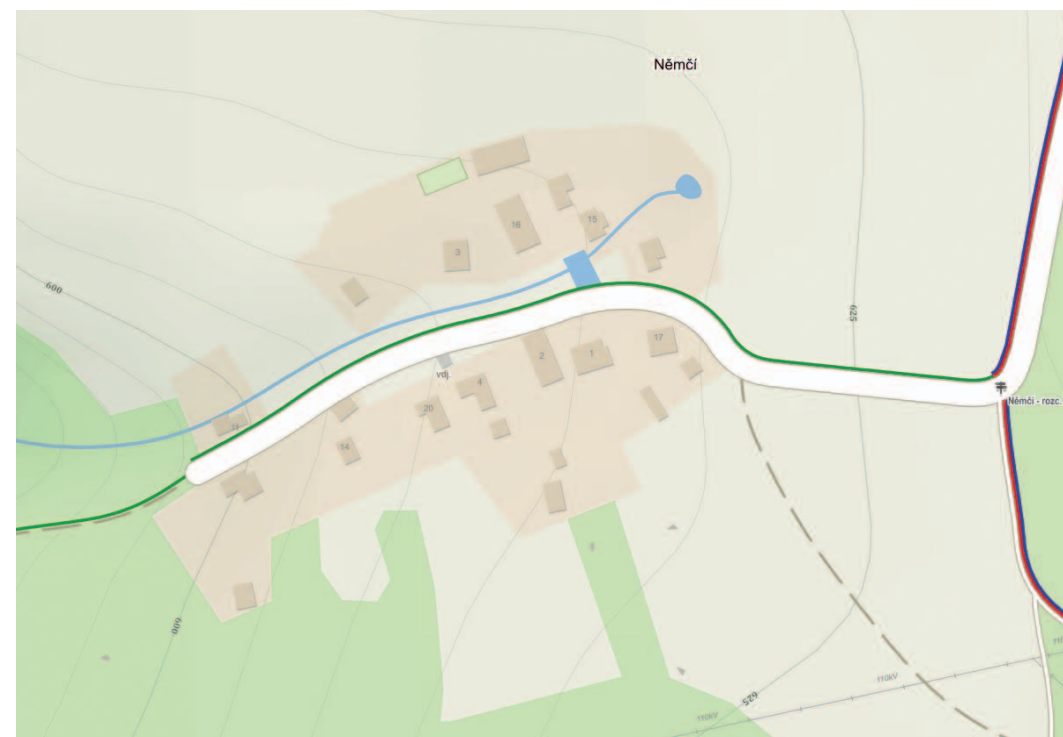
Indikační skica stabilního katastru obce Němčí z roku 1843 (zdroj: <http://ags.cuzk.cz/archiv>). Stabilní katastr byl v dalších letech reambulován, po 1. světové válce se stal základem pozemkového katastru, z něhož vychází i stávající katastr nemovitostí České republiky. To je patrné z obrysu katastru obce Němčí na mapě umístěné v obrazové příloze 10.

Výřez z Indikační skici stabilního katastru obce Němčí z roku 1843 (zdroj: <http://ags.cuzk.cz/archiv>).

Současná mapa Němčí včetně barevně značených turistických tras. Červenou obrysou linkou je znázorněna současná hranice katastru obce Němčí (zdroj: www.mapy.cz).

Současná mapa Němčí s vyznačením popisných čísel (zdroj: www.mapy.cz).